

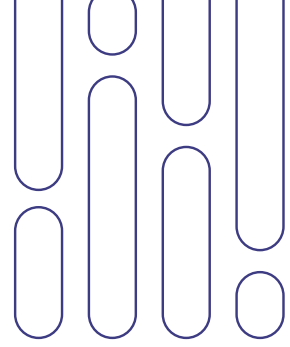
گزارش وضعیت

انتخابات ریاست جمهوری ایران: نتایج دور اول و نشانه های آن

2 جولای 2024

RASANA
المعهد الدولي للدراسات الإيرانية
International Institute for Iranian Studies

فهرست

- 3 نخست: تفاوت فضای انتخابات کنونی با فضای انتخابات های پیشین
- 4 دوم: نتایج نهایی انتخابات ریاست جمهوری
- 6 سوم: نشانه های روند انتخابات
- 8 چهارم: دور دوم انتخابات؛ یک انتخابات پرشور

در انتخابات ریاست جمهوری ایران که در 28 ژوئن 2024 برگزار شد، چهار نامزد با یکدیگر به رقابت پرداختند که از میان آنها مسعود پزشکیان کاندید جریان اصلاح طلب است و سه نامزد دیگر یعنی محمد باقر قالیباف، مسعود جلیلی و مصطفی پور محمدی هر سه از جریان محافظه کار هستند. نتایج دور اول به گونه ای بود که انتخابات برای رقابت مجدد مسعود پزشکیان نامزد اصلاح طلب و سعید جلیلی نامزد اصولگرا به دور دوم کشیده شد. با اینکه برگزاری انتخابات در فضای آرام انجام گرفت و مشکل خاصی در روز رأی دهی پیش نیامد، اما نتایج انتخابات مخصوصا در مورد میزان مشارکت برای نظام ناامید کننده بود. در اینجا لازم است نگاهی به نتایج انتخابات داشته باشیم و نشانه ها و مهمترین پیامدهای احتمالی آن را مورد بررسی قرار دهیم.

نخست: تفاوت فضای انتخابات کنونی با فضای انتخابات های پیشین

نظام در حالی انتخابات ریاست جمهوری اخیر را برگزار کرد که به خاطر درگذشت رئیس جمهور پیشین ابراهیم رئیسی در سانحه بالگرد، از لحاظ زمان با محدودیت روبرو بود. این امر سبب شد که نظام فرصت کافی برای مهندسی انتخابات به نفع کاندید مورد نظر خود را نداشته باشد تا در راستای راهبرد نظام بکوشد ترتیبی اتخاذ کند که نهادهای قدرت همچنان در اختیار جریان محافظه کار باقی بماند.

این در حالیست که انتخابات ریاست جمهوری گذشته که در سال 2021 برگزار شد و رئیس جمهور فقید ابراهیم رئیسی از صندوق رأی بیرون آمد، نظام برای انتخاب کاندید مورد نظر خود و نیز مهندسی انتخابات به نفع او، زمان کافی در اختیار داشت. شرایط یاری کرد تا نظام بتواند به آسانی ابراهیم رئیسی را در رأس قوه مجریه قرار دهد. نکته دیگر اینکه در انتخابات قبلی، حتی پیش از برگزاری انتخابات نیز رئیس جمهور تقریبا مشخص بود اما در انتخابات اخیر کاندید مورد نظر نظام چندان مشخص نبود و در این مورد یک نوع ابهام وجود داشت.

همچنین، برخلاف انتخابات قبلی، در انتخابات ریاست جمهوری که روز جمعه 28 ژوئن 2024 برگزار شد، به خاطر اینکه نظام برای اتخاذ تدابیر لازم به نفع جریان محافظه کار زمان کافی در اختیار نداشت، شرایط داخلی نیز در تعیین نتایج انتخابات تعیین کننده بود. از این رو، شرایط داخلی مانند نارضایتی گسترده طیف های وسیع جامعه از تسلط محافظه کاران بر نهادهای قدرت در ایران و نارضایتی مردم از سیاستهای داخلی و خارجی نظام در تعیین شانس نامزدها نقش پررنگی بازی کرد و این واقعیت در نتایج نهایی که وزارت کشور اعلام کرد، به خوبی مشخص است.

علی رغم اینکه در سالهای اخیر و با تسلط جریان محافظه کار بر نهادهای قدرت در کشور، فرصتهای جریان اصلاح طلب به صورت چشمگیری در معادله ایران کمرنگ شده است، اما شرایط داخلی به گونه ای اوضاع را به نفع مسعود پزشکیان نامزد جریان اصلاح طلب رقم زد که برای بسیاری در داخل و خارج غیر قابل پیش بینی بود. و حتی اگر در دوم سعید جلیلی نامزد محافظه کار برنده انتخابات شود، باز هم این انتخابات از یک مسأله پرده برداشت و آن اینکه نقش پررنگ نظام در اتخاذ تدابیر، شانس اصلاح طلبان را به شدت کاهش می دهد. هرگاه نظام فرصت کافی برای اتخاذ تدابیر و ترتیبات لازم را نداشته باشد، شانس اصلاح طلبان افزایش می یابد و شانس محافظه کاران افول می کند تا جایی که قالیباف از رقابت بر سر کرسی ریاست جمهوری حذف می شود و کارزار انتخابات میان پزشکیان و جلیلی ادامه می یابد.

در انتخابات قبلی نظام تلاش کرد با هدف مقدمه چینی برای تعیین جانشینی رهبر و نیز برای تأثیر در نتیجه انتخابات، روند انتخابات را به نفع جریان محافظه کار و مشخصاً برای پیروزی ابراهیم رئیسی مهندسی کند. اما در انتخابات اخیر، نوعی ابهام برفضای انتخابات حاکم بود. و مهمترین سؤال تا قبل از رأی گیری این بود که آیا ممکن است در صورت پیروزی پزشکیان با حمایت روحانی، ظریف و کسانی که خواهان روابط سازنده و فعال با جهان هستند، باز هم شاهد همان کشمکش دوگانه در قدرت باشیم؟ یا اینکه بار دیگر جریان محافظه کار برنده این انتخابات خواهد شد؟

علاوه بر آن، برخلاف انتخابات گذشته، رأی دهندگان در این انتخابات در گزینش میان دو چهره شاخص محافظه کاری یعنی قالیباف و جلیلی مردد بودند که این امر پراکندگی آرای جریان محافظه را به دنبال داشت. و این تعدد نامزدها و پراکندگی آرای جریان محافظه کار سبب پیشتازی تنها نامزد جریان اصلاح طلب شد.

دوم: نتایج نهایی انتخابات ریاست جمهوری

در این انتخابات ریاست جمهوری زود هنگام، چهار نامزد با یکدیگر به رقابت پرداختند که از این میان مسعود پزشکیان تنها نامزد اصلاح طلب بود که از حمایت رهبران جریان اصلاح طلب و میانه رو برخوردار بود. و سه نامزد دیگر یعنی محمد باقر قالیباف رئیس مجلس، سعید جلیلی و مصطفی پورمحمدی تنها چهره روحانی در میان نامزدها همگی از جریان محافظه کار بودند. این درحالیست که قبل از آغاز رأی گیری، دوتن از نامزدها یعنی امیرحسین قاضی زاده هاشمی و علی رضا زاکانی شهردار تهران از ادامه رقابت در این انتخابات انصراف دادند.

استقبال بسیار سرد مردم از صندوقهای رأی و همچنین تمایل نظام در افزایش میزان مشارکت سبب شد که وزارت کشور زمان فعالیت حوزه های رأی گیری را که قرار بود در ساعت 18:00 جمعه 28 ژوئن 2024 به پایان برسد، سه بار و هر بار به مدت دو ساعت تمدید کرد یعنی شعب اخذ رأی تا ساعت 24:00 همچنان آماده اخذ رأی بودند.

بر اساس نتایج نهایی که از سوی وزارت کشور اعلام شد، تعداد کل آرای مأخوذه به 24.535.185 رسید که از مشارکت 40 درصدی حکایت دارد. و این پایین ترین میزان مشارکت در تاریخ انتخابات ریاست جمهوری ایران بعد از انقلاب 1979 است.

در این دور انتخابات هیچ کدام از نامزدهای چهارگانه نتوانستند 50 درصد آراء بعلاوه یک را کسب نموده و برنده این انتخابات شوند. مسعود پزشکیان با کسب بیش از 10 میلیون رأی در صدر قرار گرفت و سعید جلیلی نامزد محافظه کار با کسب حدود 9 میلیون و سیصد هزار رأی در جایگاه دوم قرار گرفت. اما دیگر نامزد محافظه کاری یعنی محمد باقر قالیباف رئیس فعلی مجلس بر خلاف انتظارات با کسب حدود سه میلیون و پانصد رأی در جایگاه سوم قرار گرفت. این درحالیست که تنها چهره روحانی در میان این نامزدها یعنی مصطفی پور محمدی که وزارت دادگستری دولت حسن روحانی را در کارنامه خود دارد، کمترین آراء را به خود اختصاص داد که حتی به 207 هزار رأی هم نرسید. و بدین سان، مسعود پزشکیان نامزد اصلاح طلب و سعید جلیلی نامزد اصولگرا که در دور اول بالاترین آراء را کسب کرده اند، به دور دوم انتخابات راه یافتند که قرار است روز جمعه 5 جولای 2024 برگزار شود. جدول زیر تعداد آرای هر نامزد و همچنین آرای باطله را نشان می دهد.

جدول (1): تعداد آرای هریک از نامزدهای انتخابات ریاست جمهوری ایران

نام نامزد	جریان	تعداد آراء	درصد آراء
مسعود پزشکیان	اصلاح طلب	10.415.991	42.45
سعید جلیلی	محافظه کار	9.473.298	38.61
محمد باقر قالیباف	محافظه کار	3.383340	13.79
مصطفی پور محمدی	محافظه کار	206.397	0.84
آرای باطله		1.056.159	4.31%

منبع: <https://2u.pw/smC2d9qK> و <https://2u.pw/6o2l2qZ3>

نتایج انتخابات نشان داد که نمودار میزان مشارکت در انتخابات همچنان به سیر نزولی خود ادامه می دهد و این امر از شکست طرحها و تلاشهای نظام برای افزایش میزان مشارکت حکایت دارد که یکی از آن طرفنها برای افزایش میزان مشارکت، تأیید صلاحیت مسعود پزشکیان از سوی شورای نگهبان بود. علاوه بر آن، نتایج انتخابات از افزایش آرای باطله خبر داد که 4.31 درصد آراء را به خود اختصاص داده است. این میزان آرای باطله نشان می دهد که تعداد زیادی از رأی دهندگان پای صندوقهای رأی حاضر شدند اما برگه های سفید را به صندوق انداخته اند و یا شرایط درست رأی دهی را مراعات نکرده اند. و شاید هم به خاطر نارضایتی از سیاستهای نظام و برای فرار از پیامدهای عدم مشارکت مانند انفصال از خدمت، اتهام عدم مشارکت و مخالفت با نظام رأی باطله به صندوق انداخته اند؛ گفتنی است بسیاری از نهادها کارمندان خود را وادار به شرکت در انتخابات می کنند.

اینکه دو نامزد جریان محافظه کاری یعنی محمد باقر قالیباف و سعید جلیلی به این توافق نرسیدند که یکی به نفع دیگری کنار بروند، سبب پراکندگی آرای جریان محافظه کار شد و بدین سان جریان محافظه کار نتوانست در دور اول، نتایج انتخابات را به نفع خود رقم بزند. و اینگونه بود که مسعود پزشکیان که حمایت جریان اصلاح طلب و میانه رو را با خود دارد، در صدر قرار گرفت و قرار است در دور دوم انتخابات با سعید جلیلی به رقابت بپردازد.

سوم: نشانه های روند انتخابات

می توان گفت که انتخابات اخیر از مسائلی پرده برداشت که در اینجا به مهمترین آنها می پردازیم:

یک. رونق سیاسی دوباره جریان اصلاح طلب: نتایج انتخاباتی که پزشکیان در صدر قرار گرفت گویای این واقعیت است که او توانسته است علاوه بر اصلاح طلبان که بعد از دوره روحانی دچار پراکندگی شده اند، حمایت میانه روها را نیز جلب کند. و با اینکه قصد نظام از تأیید صلاحیت نامزد اصلاح طلب صرفاً گرم کردن تنور انتخابات بوده است، اما اصلاح طلبان نیز به گونه ای به میدان آمدند و حضور سیاسی خود را به رخ کشیدند که همگان دریابند آنان از پایگاه مردمی قدرتمندی برخوردارند.

دو. ناکامی نظام در افزایش میزان مشارکت: علی رغم اینکه شورای نگهبان با مهندسی انتخابات که تاکتیک تأیید صلاحیت پزشکیان بخشی از این روند مهندسی بود تلاش کرد تمام جریانها اعم از اصلاح طلب و طیف های گوناگون جریان محافظه کار را

به پای صندوقهای رأی بکشاند، و علی رغم اینکه رهبر ایران در سخنرانی خود گفت که "جمهور و مشارکت مردم در ذات جمهوری اسلامی است و تداوم نظام و سرافرازی ایران در جهان به مشارکت مردم بستگی دارد"، اما این انتخابات از لحاظ میزان پایین مشارکت در طول تاریخ انقلاب، بی سابقه بود. این امر، از این واقعیت پرده برمی دارد که فریادهای رهبر در مورد مشارکت برای آینده نظام در میان مردم و مخصوصاً در میان نسلهای نو، دیگر خریداری ندارد و محبوبیت و مشروعیت نظام همچنان رو به افول است.

سه. قدرت یافتن طیفهای تندرو در درون جریان محافظه کار: در حالیکه نتایج برخی نظرسنجی ها شانس قالیباف را که یک محافظه کار نه چندان تندرو است، بیش از جلیلی اصولگرای رادیکال برآورد کرده بود، اما نتایج انتخابات خلاف آن را ثابت کرد و نشان داد که در میان محافظه کاران جریان تندرو از تأثیرگذاری بیشتر و از پایگاه مردمی وسیع تری برخوردار است و این امر به نوعی نتیجه تسلط فزاینده این جریان در داخل نهادها است. و اگر جلیلی در دور دوم، به پاستور راه یابد، آنگاه اصولگرایان تندرو اکثر ارگانها را در اختیار خواهند گرفت.

چهار. سرخوردگی افکار عمومی و ناکامی برای کسب رضایت مردم: نتایج انتخابات نشان می دهد که نظام نتوانسته است بخشهایی از جامعه مانند نسل زد و یا جنبشهای اجتماعی مخالف نظام را در این انتخابات به پای صندوقهای رأی بیاورد. زیرا 60 درصد واجدین شرایط رأی دهی همچنان با صندوقها قهر کرده اند و 4 درصد از شرکت کنندگان نیز آرای باطله به صندوق انداخته اند. قهر این درصد بالا با صندوقها نه تنها عدم محبوبیت نامزدها را می رساند بلکه از این واقعیت پرده برمی دارد که دیگر اصل نظام هم خریداری ندارد. و این به معنای سرخوردگی گسترده افکار عمومی و ناکامی در مدیریت تنشهای داخلی است و اینکه انتخابات دیگر نمی تواند مطالبات مردم را بیان کند.

پنج. عدم حضور نامزد زن و نامزد اپوزیسیون خارج از حلقه نظام: از همان ابتدای پیروزی انقلاب در سال 1979، از ورود زنان و کسانی که خواهان تغییر ریشه ای هستند، به کارزار انتخاباتی ممانعت به عمل می آید.

چهارم: دور دوم انتخابات؛ یک انتخابات پرشور

قرار است دور دوم انتخابات در روز جمعه آینده میان مسعود پزشکیان چهره اصلاح طلب و سعید جلیلی اصولگرای تندرو و مذاکره کننده هسته ای پیشین برگزار شود. و انتظار می رود که این امر پیامدهایی داشته باشد که در اینجا به مهمترین آنها می پردازیم:

یک. قطب بندی داخلی بزرگتر: ایران دور دوم انتخابات را برای رقابت میان پزشکیان نامزد اصلاح طلب و سعید جلیلی نامزد جریان اصولگرای تندرو برگزار خواهد کرد. بدون شک، این رقابت قطب بندی گسترده ای میان جناحهای داخل نظام ایجاد خواهد کرد؛ به ویژه اینکه این دو در مورد برخی مسائل و مخصوصاً در مورد گشایش با غرب، پرونده هسته ای، سیاست داخلی، مسائل مربوط به آزادی و زن و دیگر برنامه های اقتصادی نظرات و مواضع کاملاً متفاوت و حتی مغایر با دیگری دارند.

دو. اقدام اصلاح طلبان به بسیج گسترده تر رأی دهندگان: اصلاح طلبان تلاش خواهند کرد تا حمایت آن طیفی که در انتخابات دور اول شرکت نکرده اند و همچنین حمایت نسل جوانی که ظاهراً همچنان به روند انتخابات و نظام بی تفاوت هستند، را کسب کند.

سه. اتحاد جناحهای داخل جریان تندرو: خروج تمام نامزدهای جریان تندرو از رقابت انتخاباتی، سبب می شود که این جریان از جمله تندروها و میانه روها به حمایت از جلیلی روی آورند و این اقدام با توجه به نتایج دور اول، می تواند شانس جلیلی را در دور دوم افزایش دهد؛ به ویژه اینکه قالیباف که نفر سوم شد و سایر نامزدهای جریان محافظه کار اعلام کرده اند که در دور دوم از جلیلی حمایت می کنند. و اگر اصلاح طلبان موفق به بسیج رأی دهندگان به نفع خود نشوند، احتمال پیروزی جلیلی پررنگ تر می شود.

چهار. تلاش نظام برای افزایش میزان مشارکت در دور دوم: نظام تلاش دارد میزان مشارکت را در دور دوم انتخابات بالا ببرد تا مواضع داخلی و خارجی خود را تقویت نماید. میزان مشارکت پایین، برای نظام یک چالش بزرگ است و دشمنان داخلی و خارجی نظام، مشارکت پایین را به معنای عدم مشروعیت نظام می دانند. از این رو، نظام و رهبری می کوشند برای حفظ آبروی خود میزان مشارکت را در دور دوم افزایش دهند.

پنج. تحریم احتمالی: به نظر می رسد که همان 60 درصدی که انتخابات را تحریم کردند، همچنان در مورد روند انتخابات و فایده شرکت در انتخابات تردید دارند. و ظاهراً، قانع کردن این درصد بالا برای مشارکت در دور دوم انتخابات، کاری به غایت سخت است.

در پایان، می توان گفت که نقشه نظام در مورد ایجاد فضای رقابت میان جریانهای حامی نظام، در میان مردم مؤثر واقع نشده و نتوانسته است مردم را به پای صندوقهای رأی بکشانند. این یعنی، مردم واقعیت گردش قدرت در داخل نظام را به خوبی درک می کنند. در نتیجه، این امکان وجود دارد که نظام در سیاستهای داخلی و خارجی خود با چالش جدی روبرو شود؛ زیرا روی گردان شدن مردم از صندوقهای رأی نشان داد که سطح نارضایتی مردم از اوضاع کشور همچنان بالا است. و میان مردم و جریانهای سیاسی از جمله اصلاح طلبان، همچنان فاصله زیادی وجود دارد. همچنین، عدم مشارکت نسل جوان - که از پایین بودن میزان مشارکت به خوبی پیداست - از یک نارضایتی گسترده حکایت دارد که با هر حادثه ای می تواند شعله های اعتراضات را در کشور برافروزد که نمونه های آن را در سالهای گذشته شاهد بودیم. اما در مورد نتایج دور دوم باید گفت که هر چند پزشکیان برای راه یافتن به پاستور به حمایت جریان اصلاح طلب و بسیج آنان در پای صندوقهای رأی چشم دوخته است، اما احتمالاً تلاشهای تمامی جریانهای اصولگرا شانس پزشکیان را در این زمینه کم رنگ سازد.

✉ info@rasanahiiis.com

🐦 [@rasanahiiis](#) [@rasanahiiis](#)

🌐 www.rasanah-iiis.org

